

SPLOŠNE KNJIŽNICE IN IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH

POVZETEK

V prispevku obravnavamo konceptualne in zakonske podlage izobraževanja odraslih v splošnih knjižnicah. V drugem delu predstavljamo rezultate empirične raziskave o zanimanju za udeležbo na izobraževanjih s posameznih vsebinskih področij. V raziskavi je sodelovalo 943 odraslih uporabnikov Mestne knjižnice Ljubljana. Prikazane so razlike v izraženem zanimanju glede na spol, starost in doseženo stopnjo izobrazbe uporabnikov.

Ključne besede: izobraževanje odraslih, splošne knjižnice, informacijsko opismenjevanje, ugotavljanje potreb

PUBLIC LIBRARIES AND ADULT EDUCATION – ABSTRACT

The paper discusses the conceptual and legal basis for adult education in public libraries. In the second part it presents the results of the empirical research investigating interest to participate in different fields of education. The study included 943 adult users of Ljubljana City Library and showed the differences in the expression of interests in relation to sex, age and educational level of the users.

Keywords: adult education, public libraries, information literacy, needs assesment

UDK : 374.7:027

UVOD

Učenje in pridobivanje znanja sta del vsakdanjika posameznikov, institucij in družbe. To velja tudi in predvsem za splošne knjižnice, ki so s svojimi gradivi, informacijami, sodelavci in učnim okoljem že od nekdaj središče znanja.

V svojem lokalnem, regionalnem in širšem nacionalnem okolju je splošna knjižnica kot javni prostor odprta najširšemu krogu ljudi, zato so njeni uporabniki in člani iz vseh starostnih in socialnih skupin. Uporabniki knjižnice v vsakodnevem življenju nastopajo v vlogah učencev, staršev, vnukov, zaposlenih, gospodinj, športnikov, potrošnikov, pacientov, vernikov ... V teh vlogah imajo raznolike naloge in odgovornosti, ki zahtevajo skupek znanj in spretnosti, ki jih je treba osvojiti, ohranjati in razvijati. Informacije, vire in znanja za opravljanje teh vlog poskuša splošna knjižnica uporabnikom zagotoviti s knjižnično

zbirko, strokovnim kadrom ter prireditveno in izobraževalno dejavnostjo.

Namen prispevka je prikazati in utemeljiti poslanstvo izobraževanja odraslih v knjižnicah. Predstavili bomo rezultate raziskave med uporabniki Mestne knjižnice Ljubljana (MKL), s katero smo poskušali ugotoviti, ali se zanimanje uporabnikov knjižnice za udeležbo na izobraževanjih s posameznih vsebinskih področij razlikuje glede na spol, starost in stopnjo izobrazbe uporabnikov. V raziskavi pridobljeni podatki so namenjeni pripravi izhodišč za izvajanje izobraževalne dejavnosti v MKL in tudi za načrtovanje programov drugih ponudnikov izobraževanja odraslih.

TEMELJI ZA IZOBRAŽEVANJE V KNJIŽNICAH

Izobraževalna dejavnost knjižnice ima svoje

podlage tudi v slovenski zakonodaji. Zakon o knjižničarstvu (2001) (v nadaljevanju ZKnj-1) kot knjižnično dejavnost navaja tudi pridobivanje in izobraževanje uporabnikov ter informacijsko opismenjevanje (2. člen). V okviru javne službe splošne knjižnice sodelujejo v vseživljenjskem izobraževanju (16. člen). Uredba o osnovnih storitvah knjižnice (2003, 9. člen) določa, da knjižnica zagotavlja izobraževanje uporabnikov, tako da lahko ti samostojno poiščejo informacije o gradivu, ki ga ima knjižnica, in o gradivu, do katerega ima knjižnica dostop, uporabljajo vzajemni katalog in druge kataloge knjižnice ter tehnične pripomočke, ki so v javni uporabi v prostorih knjižnice. ZKnj-1 (16. člen) in Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe (17. člen) določata tudi ciljne skupine uporabnikov – splošne knjižnice zagotavljajo knjižnično dejavnost za prebivalstvo v svojem okolju in ponujajo storitve tudi za skupine prebivalcev s posebnimi potrebami. Na podlagi zakonskih opredelitev lahko povzamemo, da je izobraževanje uporabnikov zakonsko opredeljena naloga knjižnic; zakonsko opredeljeno je tudi, da mora biti izobraževanje namenjeno vsem starostnim in posebnim ciljnim skupinam uporabnikom, podrobnosti o samem načinu izvedbe pa so, kot poudarja tudi Novljan (2004: 108), prepuščene stroki. Izobraževanje uporabnikov je tako, poleg informacijske, socialne in kulturne, ena od štirih temeljnih nalog knjižnic.

Uspešno in učinkovito opravljanje storitev na področju izobraževanja po Novljanu (2004: 110) omogočajo: dostopnost knjižnice, ciljno usmerjena nabavna politika knjižnice in prireditve oziroma storitve za potrebe izobraževanja. Nadalje Novljan navaja še potrebo po vabljivo predstavljeni kakovostni zbirki, dostopni s primerno opremo ter s pomočjo strokovno usposobljenega osebja. Knjižnice načeloma oblikujejo, organizirajo in izva-

jajo neformalno izobraževanje ter ponujajo možnosti za priložnostno učenje za vse ciljne skupine uporabnikov. Ljudje z nizko izobrazbo sicer knjižnice redkeje obiskujejo (Ličen, 2006: 198).

Novljan (1992) knjižnice opredeljuje kot organizacije, ki zmorejo bolj kot katerekoli druge ponuditi različne možnosti za motivirano učenje posameznikov, hkrati pa lahko te možnosti primerno prilagajajo posamezniku, ko ponujajo storitve na naslednjih področjih:

- ugotavljanje izobraževalnih potreb;
- motiviranje za izobraževanje;
- informiranje o možnostih izobraževanja;
- izobraževanje za uporabo knjižnic, informacijskih virov in gradiva;
- oskrba s študijskim gradivom in ugodnostmi za učenje;
- prirejanje izobraževanja v različnih oblikah.

PREOBRAZBE KNJIŽNIC

Spremembe v družbenih razmerah se kažejo tudi v zahtevah po spremembi v delovanju knjižnic. Knjižnična zbirka je tisto, kar knjižnico loči od drugih organizacij in kar pomeni praktično neomejeno zalogo znanja (Novljan, 2004: 108), se pa poudarek s knjižnične zbirke premika tudi na druga področja – npr. na zagotavljanje možnosti za druženje in učenje, v angleško govorečem okolju znano kot načelo *from collection to connection*. Na podlagi izkušenj skandinavskih knjižnic se kot strateška področja nakazujejo (Resman, 2010): integracija storitev knjižnice v vsakodnevno življenje prebivalcev mesta; oblikovanje novih storitev tako v fizičnem kot virtualnem okolju knjižnice, ki so uporabnikom navdih za lastno ustvarjalnost; ter oblikovanje ponudbe, relevantne za celotno prebivalstvo v mestu. V ospredju ni več gradivo, temveč uporabnik.

Creelman (2012) v ospredje postavlja potrebo po spreminjanju vloge knjižnic na podlagi različnih možnosti spletnega učenja (angl. *net-base learning*). Pri tem kot pomembne elemente za prihodnje delovanje knjižnic navaja (brezplačen) spletni dostop do različnih predavanj, dokumentarnih filmov, člankov, raziskav, poročil in navodil, sodelovalno učenje v spletnih učilnicah in uporabo socialnih omrežij. Zaradi možnosti dostopa do učnih gradiv na daljavo bodo študentje (in tudi drugi uporabniki) na različnih lokacijah potrebovali informacije, povezane z informacijskimi viri. V takih okoliščinah je knjižnica razumljena kot informacijsko središče, ki ponuja strokovno svetovanje in mentorstvo pri iskanju informacij ter pri analizi in kritičnem ocenjevanju virov. Potreba po dostopu do teh storitev je v knjižnici kot fizičnem prostoru in tudi v spletnem okolju knjižnice, v obeh primerih pa imajo ključno vlogo kadri. Tako glavna vrednost knjižnice ni več njena fizična zbirka gradiva, ampak stopnja usposobljenosti kadra (prav tam: 16).

V slovenskem prostoru se splošna knjižnica od drugih tipov knjižnic (šolskih, visokošolskih in specialnih) razlikuje v vsaj dveh elementih: v ciljni skupini uporabnikov, ki jim je primarno namenjena, in v značilnostih knjižnične zbirke. Oboje ji daje drugačna izhodišča za pripravo izobraževanja odraslih v primerjavi s šolskimi, specialnimi ali visokošolskimi knjižnicami. V skandinavskem prostoru se uveljavljajo načela, ki delovanje različnih tipov knjižnic na različnih področjih dela – izobraževanje kadrov, evalvacija, razvoj storitev, projektno delo ipd. – tesno povezujejo (Vesterinen, 2012).

V praksi se na področju izobraževanja odraslih kažejo različni modeli sodelovanja izobraževalnih organizacij z drugimi tipi organizacij. V zadnjih dveh desetletjih se je izobraževanje

začelo intenzivno povezovati s knjižničarsko dejavnostjo. Stang in Irschlinger (2005: 18–21) sta postavila štiri modele sodelovanja knjižnic in izobraževalnih organizacij: (1) model organizacijske integracije, kjer sta organizaciji povezani na področjih, kot sta denimo finančna in pravna služba; (2) model prostorske integracije, kjer sta obe organizaciji združeni v eni zgradbi, pa sta v nasprotju s prvim modelom pravno in finančno gledano samostojni organizaciji; (3) model tesnega konceptualnega sodelovanja, ki predpostavlja skupno strateško načrtovanje in dolgoročno sodelovanje; (4) model mrežnega sodelovanja, kjer partnerja sodelujeta pri krajših projektih in pri organizaciji dogodkov, pri čemer ne gre za dolgoročne sodelovanje. Največ praktičnih primerov pa najdemo v skandinavskih in anglosaških državah. Tako so denimo v Veliki Britaniji v obdobju od leta 1999 do 2002 v 4.300 knjižnicah vzpostavili t. i. učne centre, ki služijo kot računalniško podprt prostor za učenje in delo. Po vzoru obojih se je koncept razvijal tudi v nemško govorečem okolju – npr. s prostorsko in organizacijsko združitvijo največje avstrijske ljudske univerze z mestno knjižnico v Linzu v t. i. Wissensturm (Hummer, 2007) in tudi v Sloveniji, recimo nastanek centra za vseživljenjsko učenje v MKL (Resman in Šinko, 2009), vzpostavitev mreže središč za samostojno učenje ali točk vseživljenjskega učenja v slovenskih splošnih knjižnicah in drugih organizacijah.

*Knjižnice so
središča znanja.*

IZOBRAŽEVANJE V SLOVENSКИH SPLOŠNIH KNJIŽNICAH

Dejavnosti knjižnic na področju (vseživljenjskega) izobraževanja ne obsegajo samo izvajanja izobraževanja, ampak, kot navaja Novljan (2004), vključujejo tudi nabavno po-

litiko knjižnice, razvijanje bralne kulture in dostopnost elektronskih virov. Izobraževalne oblike, ki so jih pripravile knjižnice – informacijsko opismenjevanje in različne ciljne storitve knjižnic s področja vseživljenjskega izobraževanja (izobraževalne prireditve, mentorstva ipd.), so po vsebini, načinu izvedbe in namembnosti zelo raznolike tako v slovenskih knjižnicah (Resman, 2003) kot tudi v tujini (Entitle, 2009: 54–55). Povzamemo lahko, da splošne knjižnice s ponudbo izobraževanja sledijo načeloma, poudarjenima tudi v Memorandumu o vseživljenjskem učenju (Evropska komisija, 2000): ponudba izobraževanja za vsa starostna obdobja – vseživljenjskost izobraževanja, in ponudba izobraževanja z raznolikih vsebinskih področij, za različne vloge posameznika – vserazsežnost izobraževanja. Knjižnice s svojo ponudbo podpirajo tudi različne oblike formalnega in neformalnega izobraževanja svojih uporabnikov ter omogočajo priložnostno učenje.

Na nacionalni ravni statistične meritve o delu slovenskih knjižnic zajemajo tudi podatke o

obsegu izobraževanja v urah in številu udeležencev za vseh 60 splošnih knjižnic (od tega sta dve zamejski). Prikazujemo podatke za poročevalski leti 2010 in 2011.

Skupno je bilo v letu 2010 izvedenih 24.039 ur izobraževanja uporabnikov (od tega 73,74 odstotka v obliki individualnega usposabljanja in 26,26 odstotka v obliki skupinskega usposabljanja), ki sta se ga udeležila 101.602 uporabnika. V letu 2011 se je skupna količina izvedenih ur usposabljanja povečala na 26.914 ur in število udeležencev na 108.310.

V nekaterih primerih knjižnice izvedejo samostojno vse faze andragoškega cikla, v nekaterih primerih si pomagajo s posamezniki kot individualnimi izvajalci izobraževanj, spet drugič sodelujejo z društvi in drugimi izobraževalnimi organizacijami. V knjižnicah se izvajajo tudi dejavnosti iz letnega programa izobraževanja odraslih v Sloveniji, in sicer: središča za samostojno učenje, borze znanja, točke vseživljenjskega učenja, študijski krožki, bralni študijski krožki, v ne-

Tabela 1: Obseg izobraževanja v slovenskih splošnih knjižnicah za leti 2010 in 2011

Kazalnik	2010	2011
Individualno usposabljanje uporabnikov – št. ur	17.478	18.885
Individualno usposabljanje uporabnikov – št. udeležencev	27.759	29.872
Individualno usposabljanje uporabnikov za uporabo elektr. virov – št. ur	6.226	5.353
Individualno usposabljanje uporabnikov za uporabo elektr. virov – št. udeležencev	13.463	16.825
Skupinsko usposabljanje uporabnikov – št. ur	6.561	8.029
Skupinsko usposabljanje uporabnikov – št. udeležencev	73.843	78.438
Skupinsko usposabljanje uporabnikov za uporabo elektr. virov – št. ur	1.882	2.628
Skupinsko usposabljanje uporabnikov za uporabo elektr. virov – št. udeležencev	16.619	17.603
Usposabljanje uporabnikov – št. ur: skupaj	24.039	26.914
Usposabljanje uporabnikov – št. udeležencev: skupaj	101.602	108.310
Usposabljanje uporabnikov za uporabo elektr. virov – št. ur: skupaj	8.108	7.981
Usposabljanje uporabnikov za uporabo elektr. virov – št. udeležencev: skupaj	30.082	34.428

Vir: BibSiSt (2012). Statistični podatki o knjižnicah.

katerih knjižnicah pa imajo prostor tudi programi Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje ali pa centri za informiranje in poklicno svetovanje.

METODOLOGIJA

Raziskovalni problem

Z raziskavo bomo poskušali ugotoviti, ali se zanimanje uporabnikov knjižnice za posamezna vsebinska področja izobraževanja razlikuje glede na spol, starost in stopnjo izobrazbe.

Vrsta raziskave in raziskovalna metoda

Osnovna raziskovalna metoda je deskriptivna in kavzalna neeksperimentalna (Sagadin, 1993). Hipoteze o kavzalnosti med pojavi smo preverjali z izračunavanjem vrednosti χ^2 -preizkusa. Osnovne teze smo posploševali z vzorca na osnovno množico.

Vzorec

V anketiranje so bili vključeni odrasli uporabniki MKL, ki smo jih skladno z mednarodnim standardom (ISO 2789) in slovenskimi standardi za splošne knjižnice opredelili kot uporabnike, starejše od 15. leta. Skupno je bilo zbranih 943 veljavnih vprašalnikov, kar pomeni približno odstotek vseh odraslih aktivnih članov MKL. Uporabniki so bili izbrani priložnostno izmed uporabnikov, ki so v izbranem časovnem okviru obiskali knjižnico ali spletno stran MKL. Osnovna množica je hipotetična in vanjo sodijo vsi, ki so podobni enotam vzorca.

V vzorcu je bilo 230 (24,4 odstotka) moških in 713 (75,6 odstotka) žensk. Med aktivnimi člani MKL je sicer 31,71 odstotka moških in 67,29 odstotka žensk. V našem vzorcu je to-

rej delež moških nekoliko slabše zastopan kot med aktivnimi člani MKL. Izobrazbena sestava anketirancev je v primerjavi z izobrazbeno sestavo na nacionalni ravni zelo visoka: osnovna šola 38 (4,4 odstotka) anketiranih, srednja šola 389 (41,3 odstotka), višja, visoka in univerzitetna izobrazba 479 (50,8 odstotka) ter magisterij in doktorat 37 (3,9 odstotka) anketiranih. Glede na starost smo uporabnike razdelili v tri kategorije: v starostni kategoriji do 31 let je bilo 293 (31,1 odstotka) anketiranih, v kategoriji od 31 do 55 let starosti 492 (52,2 odstotka) in v kategoriji nad 55 let 158 (16,8 odstotka) anketiranih.

Zbiranje in obdelava podatkov

Za potrebe zbiranja podatkov smo pripravili vprašalnik, sestavljen iz devetih vprašanj zaprtega tipa in enega vprašanja odprtega tipa. Za potrebe pričujočega članka smo analizirali odgovore na štiri vprašanja – vprašanje, ki se je nanašalo na zanimanje za posamezna tematska področja, ter tri vprašanja za pridobitev demografskih podatkov (spol, izobrazba in starost). Vprašanje o zanimanju za udeležbo na izobraževanju je vključevalo 36 različnih vsebinskih področij in anketirani je za vsakega od njih izbiral med odgovori DA, NE in MOGOČE. Področja so bila razporejena po abecedi in pri vsakem od področij je bila navedba najbolj značilnih vsebin. Nekateri anketirani so pri posameznih tematskih sklopih nekatera vsebinska področja pustili brez odgovora. Njihove ankete smo vključili v obdelavo, če so bili odgovori na preostala vprašanja popolni. Pri vsakem tematskem področju je zaradi navedenih neveljavnih odgovorov drugačen numerus. Zbiranje podatkov je potekalo med 15. septembrom in 15. oktobrom 2011 v enotah MKL in na spletni strani MKL. Anketa je bila anonimna. Za obdelavo podatkov smo uporabili program SPSS, verzija 17.0.

REZULTATI

Za vseh 36 pri tretjem vprašanju navedenih vsebinskih področij smo opravili χ^2 -preizkus za tri neodvisne spremenljivke – spol, stopnja izobrazbe in starost. V nadaljevanju za posamezne kombinacije prikazujemo samo rezultate za vsebinska področja, pri katerih so rezultati χ^2 -preizkusa pokazali statistično pomembne razlike med proučevanimi skupinami udeležencev. Kot statistično pomembne razlike smo opredelili tiste, kjer je vrednost $p > 0,05$. Na podlagi vrednosti strukturnih odstotkov posameznih odgovorov znotraj posamezne skupine udeležencev smo potem ugotavljali, pri katerih temah izraža skupina udeležencev manjše in pri katerih temah večje zanimanje. Rezultatov za posamezna področja zaradi omejenosti prostora ne navajamo, so pa dostopni pri avtorici prispevka.

Skupina moških udeležencev je izražala več zanimanja kot skupina žensk pri naslednjih petih področjih: avtomobilizem, film, tehnika, politika in podjetništvo. Pri vseh preostalih v Tabeli 2 navedenih področjih so bili znotraj skupin deleži odgovorov DA in MOGOČE pri ženskah večji.

Starejši kot so uporabniki, več zanimanja izražajo za izobraževanje na naslednjih vsebinskih področjih: arhitektura, astrologija, duhovnost, računalništvo, rastlinstvo, zdravje, e-uprava, energetika, ekologija in zgodovina. Pri teh področjih sta deleža odgovorov DA in MOGOČE v skupini od 15 do 30 let najmanjša, v skupini uporabnikov nad 55 let starosti pa največja. Za področja film, zaposlitev in podjetništvo je delež odgovorov DA in MOGOČE v najmlajši skupini največji in v najstarejši skupini uporabnikov najmanjši.

Tabela 2: Vrednosti χ^2 -preizkusov, spol in zanimanje za posamezna vsebinska področja

Vsebinska področja	p
Astrologija (delavnice o numerologiji, vedeževanju, horoskop ipd.)	0,000
Avtomobilizem (vzdrževanje avta, avtomehanika, »oldtajmerji«)	0,000
Duhovnost (delavnice o osebnostni rasti, sprostitvene tehnike, karma ipd.)	0,000
Književnost (hitro branje, kreativno pisanje ipd.)	0,000
Kulinarika (kuharski tečaj, predstavitev kuhinj posameznih držav)	0,000
Moda (delavnice modeliranja, predelave oblačil ipd.)	0,000
Ples (plesna delavnica, tečaj družabnih plesov ipd.)	0,000
Potovanja (predstavitev držav, načrtovanje potovanja ipd.)	0,000
Ročna dela (pletanje, šivanje ipd.)	0,000
Umetnost (ustvarjalne delavnice, umetnostna zgodovina ipd.)	0,000
Vzgoja in izobraževanje (šola za starše, učenje učenja ipd.)	0,000
Zdravje (o boleznih, alternativne metode zdravljenja ipd.)	0,000
Film (filmska šola, montaža filmov ipd.)	0,001
Tehnika (modelarstvo, tehnično risanje ipd.)	0,001
Rastlinstvo (obrezovanje sadja, vrtničkarstvo, sobne rastline ipd.)	0,002
Politika (notranja in zunanja politika, problemske razprave ipd.)	0,010
Podjetništvo (kako ustanoviti podjetje, pravila poslovanja ipd.)	0,045

Tabela 3: Vrednosti χ^2 -preizkusov, starost in zanimanje za posamezna vsebinska področja

Vsebinska področja	p
Arhitektura (notranja oprema, prenavljanje stanovanja ipd.)	0,000
Astrologija (delavnice o numerologiji, vedeževanju, horoskop ipd.)	0,000
Duhovnost (delavnice o osebnostni rasti, sprostitvene tehnike, karma ipd.)	0,000
Energetika (alternativni viri energije, varčevanje z energijo ipd.)	0,000
Film (filmska šola, montaža filmov ipd.)	0,000
Računalništvo (tečaj računalništva, brskanja po internetu ipd.)	0,000
Rastlinstvo (obrezovanje sadja, vrtičkarstvo, sobne rastline ipd.)	0,000
Zaposlitev (razgovor pri delodajalcu, pisanje življenjepisov ipd.)	0,000
Zdravje (o boleznih, alternativne metode zdravljenja ipd.)	0,000
Ekologija (ločevanje odpadkov, onesnaženost zraka ipd.)	0,001
Vzgoja in izobraževanje (šola za starše, učenje učenja ipd.)	0,003
E-uprava (e-davki, spletno urejanje upravnih zadev ipd.)	0,004
Zgodovina (zgodovina domačega kraja, arheološka delavnica ipd.)	0,010
Politika (notranja in zunanja politika, problemske razprave ipd.)	0,012
Avtomobilizem (vzdrževanje avta, avtomehanik, »oldtajmerji«)	0,016
Podjetništvo (kako ustanoviti podjetje, pravila poslovanja ipd.)	0,016
Umetnost (ustvarjalne delavnice, umetnostna zgodovina ipd.)	0,028

Pri področju vzgoja in izobraževanje po zanimanju za udeležbo na izobraževanju najbolj izstopa starostna skupina uporabnikov od 30 do 55 let, pri področjih politika in umetnost pa največ zanimanja za udeležbo na izobraževanju kažeta najmlajša in najstarejša skupina, saj je pri teh delež odgovorov DA največji. Pri zanimanju za področje avtomobilizma

pa najbolj izstopajo uporabniki iz najstarejše skupine.

Neodvisno spremenljivko stopnja izobrazbe opredeljujejo štiri kategorije (osnovna šola ali manj; srednja šola; višja, visoka ali univerzitetna izobrazba; magisterij ali doktorat), pri tem pa trendi glede razlik niso tako jasno

Tabela 4: Vrednosti χ^2 -preizkusov, stopnja izobrazbe in zanimanje za posamezna vsebinska področja

Vsebinska področja	p
Javno nastopanje (retorika, tema, argumentiranje, debatni krožek itd.)	0,001
Pravo (tolmačenje zakonov, priprava pritožbe ipd.)	0,001
E-uprava (e-davki, spletno urejanje upravnih zadev ipd.)	0,002
Književnost (hitro branje, kreativno pisanje ipd.)	0,008
Glasba (tečajji igranja instrumentov, zgodovina glasbe itd.)	0,031
Vzgoja in izobraževanje (šola za starše, učenje učenja ipd.)	0,034

razvidni kot pri neodvisnih spremenljivkah spol in starost. Pri področju javno nastopanje so največ zanimanja za udeležbo na izobraževanju izrazili udeleženci iz skupine z dokončano osnovno šolo (56,7 odstotka anketiranih iz skupine z dokončano osnovno šolo) ter udeleženci z doktoratom ali magisterijem (60 odstotkov anketiranih iz te skupine). Za področji pravo in e-uprava sta največja deleža odgovorov DA zbrali skupina z magisterijem ali doktoratom in skupina z višjo, visoko ali univerzitetno izobrazbo, odgovor NE pa je za navedeni področji najbolj izstopal v skupini uporabnikov z dokončano osnovno šolo. Pri področju Vzgoja in izobraževanje je največji delež odgovorov NE imela skupina anketiranih z dokončano osnovno šolo.

UGOTOVITVE RAZISKAVE

Raziskovalno vprašanje empirične raziskave je bilo, ali se zanimanje uporabnikov knjižnice za udeležbo na izobraževanjih s posameznih vsebinskih področij razlikuje glede na spol, starost in stopnjo izobrazbe uporabnikov. S χ^2 -preizkusi smo identificirali 17 področij, na katerih obstaja razlika med zanimanjem moških in žensk. Rezultati so pokazali, da moški kažejo več zanimanja kot ženske za teme avtomobilizem, film, tehnika, politika in podjetništvo. Pri raziskovanju razlik v zanimanju za udeležbo na izobraževanju glede na starost uporabnikov se je izkazalo, da starejši kot so uporabniki, več zanimanja kažejo za izobraževanje na naslednjih vsebinskih področjih: arhitektura, astrologija, duhovnost, računalništvo, rastlinstvo, zdravje, e-uprava, energetika, ekologija in zgodovina.

Način izbora vzorca je pokazal še na en problem na področju ciljnih skupin uporabnikov knjižnice. Izobrazbena sestava priložnostno izbranega vzorca je bila bistveno višja od

povprečne izobrazbene sestave v Sloveniji. Na nacionalni ravni je sestava prebivalcev Slovenije, starejših od 15 let, glede na stopnjo izobrazbe porazdeljena takole (Aktivno prebivalstvo Slovenije, str. 24, tabela 20): samo osnovnošolsko izobrazbo ima 20,7 odstotka prebivalcev Slovenije (v vzorcu 4,4 odstotka), srednješolsko 56,3 odstotka (v vzorcu 41,3 odstotka) in višje- ali visokošolsko 18,8 odstotka (v vzorcu je 50,8 odstotka anketiranih imelo višjo, visoko ali univerzitetno izobrazbo ter 3,9 odstotka še magisterij oz. doktorat). Te razlike nas napeljujejo na to, na kar opozarjajo nekateri avtorji (Ličen, 2006: 199), in sicer, da nekatere skupine uporabnikov, predvsem tiste z nižjo stopnjo izobrazbe, knjižnice uporabljajo manj kot druge skupine. Na ravni MKL pri vpisu sicer ne zbiramo podatkov o stopnji izobrazbe članov.

ZAKLJUČEK

Za knjižnice so podatki uporabni pri pripravi izobraževalnih dejavnosti in drugih prireditev (natečaji, razstave ipd.) za posamezne ciljne skupine uporabnikov, delno pa se lahko uporabijo tudi za načrtovanje nabave in izgradnje knjižnične zbirke. Izobraževanje in knjižnična zbirka morata biti vzajemno povezana – s knjižnično zbirko naj bi knjižnica podpirala izobraževanje in hkrati z izobraževanjem promovirala knjižnično zbirko.

Za vse te dejavnosti knjižnice potrebujejo ustrezno izobražen kader, primerne prostore in finančna sredstva za promocijo. V prispevku smo identificirali vsebinska področja, s promocijo katerih lahko knjižnice nagovarjajo različne skupine uporabnikov. Pri tem je treba poudariti, da je bila raziskava opravljena na skupini uporabnikov, ki so s knjižnico kot prostorom za učenje in izobraževanje vsaj v minimalni meri seznanjeni in jo kot tako

tudi uporabljajo, in da moramo v prihodnje ustrezno pozornost nameniti tistim (običajno socialno šibkejšim in bolj izključenim) posameznikom, ki storitev knjižnice še ne uporabljajo. Pri tem pa je treba upoštevati, da moramo k tem skupinam pristopiti drugače kot k tistim, ki se že udeležujejo različnih oblik izobraževanja (Ličen, 2006: 199).

LITERATURA IN VIRI

- Aktivno prebivalstvo (po Anketi o delovni sili), Slovenija 2010 – končni podatki, SURS. *Statistične informacije*, št. 19, 28. 9. 2011. Dostopno na: <http://www.stat.si/doc/statinf/07-si-008-1104.pdf>.
- Creelman, A. (2012). Public libraries as learning spaces. *Scandinavian Library Quarterly*, 1: 16–17.
- Entitle (2009). *Evropske knjižnice v spremenljivem okolju učenja. Splošne knjižnice in vseživljenjsko učenje: smernice*. Dostopno na: http://www.mklj.si/images/stories/documents/projekti/ENTITLE_smernice-SLO.pdf.
- Memorandum o vseživljenjskem učenju* (2000). Evropska komisija SEC(200) 1832. Bruselj: Evropska komisija. Dostopno tudi na: <http://linux.acs.si/memorandum/html/>.
- BibSiSt (2012). *Statistični podatki o knjižnicah*. Dostopno na: <http://bibsist.nuk.uni-lj.si/statistika/index.php> (pridobljeno 20. 8. 2012).
- Hummer, H. (2007). Der Wissensturm der Stadt Linz. Ein Lernort der Zukunft? *Die Österreichische Volkshochschule*, 224: 02.
- Ličen, N. (2006). *Uvod v izobraževanje odraslih: izobraževanje odraslih med moderno in postmoderno*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za pedagogiko in andragogiko.
- Novljan, S. (1992). Knjižnica je več kot učbenik. *Knjižnica*, 1: 7–17.
- Novljan, S. (2004). Izobraževalna moč splošnih knjižnic. *Knjižnica*, 3: 107–124.
- Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe (2003). *Uradni list RS*, 73.
- Resman, S. (2003). *A lifetime as a lesson*. Dostopno na: <http://archive.ifla.org/IV/ifla69/papers/031e-Resman.pdf> (pridobljeno 19. 8. 2012).
- Resman, S. (2010). Urbis bibliotheca urbi – mestna knjižnica mestu. V: *Knjižnica, srce mesta: med tradicijo in prihodnostjo*. Ljubljana.
- Resman, S., Šinko, S. (2009). *Življenje kot učna ura. V: Posvetovanje Učenje za vse življenje*. Ljubljana: Sekcija za splošne knjižnice pri ZBDS.
- Sagadin, J. (1993). *Poglavja iz metodologije pedagoškega raziskovanja*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.
- Stang, R., Irschlinger, A. (2005). *Bibliotheken und Lebenslanges Lernen. Kooperationen, Netzwerke und neue Institutionalformen zur Unterstützung Lebenslangen Lernens*. Dostopno na: http://www.die-bonn.de/esprid/dokumente/doc-2005/stang05_02.pdf (pridobljeno 19. 8. 2012).
- Uredba o osnovnih storitvah knjižnice (2003). *Uradni list RS*, 29.
- Vesterinen, J. (2012). Library work across sectors. Collaboration among libraries in Jyväskylä. *Scandinavian Library Quarterly*, 1: 12–13.
- Zakon o knjižničarstvu (2001). *Uradni list RS*, 87.